

KIRJA-ARVOSTELU

Marko Piipponen

Kaksi tutkimusta yhdessä kirjassa – Urho Kekkonen ja Etsivä keskuspoliisi

Urho Kekkonen, Etsivä keskuspoliisi, turvallisuuspoliisi, salainen poliisi, 1920-luku, Esko Rieki, Kaarlo Hillilä

Marko Piipponen, FM, väitöskirjatutkija, Itä-Suomen yliopisto, markopii@uef.fi

Pekka Niiranen: *Obrana Kekkonen: UKK Etsivässä Keskuspoliisissa 1919–1927*. SKS Kirjat, 2025. 477 s.

88

Urho Kekkonen voi verrata suomalaisen sotahistoriaan. Molempia on tutkittu suuria määriä ja molemmista on tehty lukemattomia tulkintoja. Tästä huolimatta Kekkonesta on monia tutkimusaukkoja. Yksi näistä aukoista on Urho Kekkonen aikakausi EK:ssa, minkä Pekka Niiranen on omalla kattavalla teoksellaan lähtenyt täyttämään. Tässä urakassa Niiranen on onnistunut kiitettävästi. Teosta voikin tarkastella Urho Kekkonen elämää ja/tai EK:n historiaa käsittelevänä teoksena. Keskityn tässä arvostelussa enemmän jälkimmäiseen osaan, koska teos antaa konkreettisen mikrohistoriallisen kurkistusaukon EK:n toimintaan Kekkonen aikakaudella.

Kirjassa käydään perusteellisesti läpi Urho Kekkonen aikakautta EK:ssa, vaikka aiheellisen taustoituksen nimissä Kekkonen toiminnalle ennen sisällissotaa ja sen aikana on osoitettu oma lukunsa. Kronologisesti kirja päättyy Kekkonen eroon EK:sta vuonna 1927. Teoksen epilogiluvussa käsitellään kuitenkin lyhyesti Kekkonen aikakautta sisäministerinä Cajanderin hallituksessa, mikä lopulta sinetöi Esko Riekin uran EK:n johdossa. Draaman kaari toteutui asiassa, kun Kekkonen päihitti Riekin, jonka kanssa sukset olivat menneet ristiin Kekkonen EK-uran loppuaikoina. Niirasan kronologista lähestymistapaa voi pitää historiantutkimuksen kannalta perinteisen kliseisenä, mutta kliseen vahvuus on sen varma toimivuus. Tässä teoksessa kyseinen lähestymistapa toimii hyvin, mutta samalla esille tulee iso tarve henkilöhakemistolle, jota valitettavasti ei ollut teoksessa mukana. Sinänsä ihmettelen miksi varsinaiseen sisällysluetteloon ei ole laitettu leipätekstissä mukana olleita alalukuja, koska ilman henkilöhakemistoa ja sisällysluettelon alalukuja teoksesta on hyvin raskasta etsiä haluttua tietoa.

Teoksen sivumäärä saattaa aluksi tuntua isolta, mutta lukukokemuksena se on sopivan kevyt. Niiranen antaa lähteiden kertoa Kekkonen tarinan EK:ssa unohtamatta kuitenkaan omia tulkintoja. Kirjan valokuva-liitteet antavat sopivaa elävöitystä tutkittavalle aikakaudelle ja erilaisen kuvan nuoresta Kekkonesta, joka on perinteisesti valokuvissa nähty valtiomiesmäisenä. Tutkimusaineistona on

hyödynnetty perusteellisesti EK-Valpo I -arkistoa, Urho Kekkosen arkistoa ja monia muita arkistoja, joiden avulla Niiranen on voinut luoda perusteellisen kurkistusikkunan Urho Kekkosen elämään EK:ssa. Konkreettisenä osoituksena tästä lähde- ja kirjallisuusluettelo on 17 sivua pitkä, mikä näkyy myös lähes 55 sivua pitkissä viitteissä. Näinä aikoina, jolloin artikkeleiden rooli tutkimuksessa on kasvanut, teos osoittaa lukijalle, miksi perinteinen monografia on historian tutkimuksessa yhä kuninkaan asemassa.

Kekkosen toimintaa EK:ssa voi tarkastella turvallisuuspoliisin historian tai sitten iltapäivälehtien intressien kautta.¹ Lähteiden välityksellä molemmat aspektit tulevat teoksessa esille. Teoksessa pohditaan esimerkiksi mediaseksikästä aihetta, käyttikö Kekkonen väkivaltaa kuulusteluissa. Mielestäni tämä pohdinta ei ole laajasta turvallisuuspoliisin historian tutkimuksen näkökulmasta kovin relevanttia, vaikka Kekkosen henkilöhistorian kannalta aihe on mielenkiintoinen. Sitä ei tosin pidä kieltää, etteikö historian tutkimuksen kannalta ole hyvä asia, että myös ”mediaseksikkäitä” aiheita käsitellään. Tästä huolimatta paljon mielenkiintoisempia asioita ovat mm. kirjassa esille tulleet Kekkosen, Urho Pihan ja Kaarlo Hillilän monet konkreettiset ehdotukset EK:n toiminnan kehittämistä ja miten niihin suhtauduttiin EK:ssa. EK toimi hyvin vahvana päällikkövetoisena organisaationa, mikä johti Kekkosen turmioon, koska hän joutui kunnianhimoisen oma-aloitteisuutensa vuoksi lopulta Riekin epäsuosioon.

Teoksen merkittävimpänä vahvuutena voi pitää sen mikrohistoriallista otetta, jonka kautta voi seurata yksittäisen virkamiehen toimintaa ja kehitystä nuoren EK:n rattaissa. Lähteistä tulee selvästi esille Kekkosen rooli EK:ssa ja miten ympäröivä organisaatio, muut kollegat ja Riekin esimiehenä vaikuttivat häneen sekä päinvastoin. Vaikka Kekkonen oli EK:n riveissä vain kahdeksan vuoden ajan, tuona aikana hän oman toimintansa avulla vaikutti ja näki, miten EK kehittyi osaksi Suomen sisäisen turvallisuuden kovaa ydintä. Tulevaisuuden turvallisuuspoliisin historian tutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista nähdä yksittäisten virkamiesten näkökulmaa enemmän, muidenkin kuin turvallisuuspoliisin johtohenkilöiden. Olkoon Niirasan teos tältä osin hyvänä esimerkkinä.

Kehuista huolimatta teoksessa on sisällöllisiä puutteita, joista on mainittava tässä arvostelussa. Ensinnäkin tutkimuskirjallisuutena ei ole hyödynnetty Tuija Hietaniemen poliisihistorian klassikkoteosta *Totuuden jäljillä: Suomalaisen rikospoliisin taival*. Vaikka teoksessa hyödynnetty Hietaniemen väitöskirja *Lain vartiassa: Poliisi Suomen politiikassa 1917–1948* antaa hyvän ymmärryksen poliisin kytkeytymisestä politiikkaan, rikospoliisin kehitystä käsittelevä teos olisi lisännyt oleellista tietoa EK:n toiminnasta, koska se kytkeytyi vahvaksi osaksi tätä kehitystä. Huomasin teoksessa myös yksittäisiä kirjoitusvirheitä, mutta tämä on tietokirjojen suhteen enemmän sääntö kuin poikkeus.

Erityisenä huomiona teoksessa ei mainita erästä konkreettista tapahtumaa, jossa Kekkonen oli mukana. Vuonna 1926 maaliskuussa järjestettiin ensimmäinen rikostutkimuskurssi.² Tanskan rikospoliisin entisen päällikön Sigrid Tage-Jensenin johdolla mm. nimismiehille, poliisipäälliköille ja EK:n etsiville opetettiin kriminaalitekniikan moderneista menetelmistä ja miten kyseiset menetelmät voivat auttaa poliisia selvittämään rikoksia. Kyseiselle kurssille osallistui myös Urho Kekkonen, joka oli tuohon aikaan EK:n palveluksessa.³ Ottaen huomioon 1920-luvun suomalaisen poliisin modernisoinnin ja teknisen rikostutkimuksen vahvan tulon osaksi poliisin varsinaista työkalupakkia, Urho Kekkosen halu modernisoida EK:ta kiinnittyy vahvemmin osaksi laajempaa suomalaista poliisireformia.

Kriitikistä huolimatta Niirasan teos on tervetullut lisä suomalaisen poliittisen historian ja turvallisuuspoliisin tutkimuskirjallisuuden kenttään. Voikin sanoa, että tämä tutkimuskirja onnistuu olemaan kaksi tutkimusta yhdessä kirjassa, mihin moni teos ei pysty. Suosittelen teosta kaikille Kekkosen ja EK:n historiasta kiinnostuneille.

¹ Kekkonen kaksi puolta. Ilta-Sanomat 31.8.2025. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000011454291.html>

² Uusi Suomi 20.3.1926, 1. Kansalliskirjaston digitaalinen kokoelma, <https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/1705211?page=1>.

³ Klaus Kaartinen, Teknisen rikostutinnan vuosisata – valokuvia matkan varrelta. (Vantaa: Keskusrikospoliisi, 2008) s. 38.